

Protokoll fra avsluttende konsultasjon om revisjon av forskrift om fiske etter anadrome laksefisk i sjøen.

Dato: 25. april 2025.

Deltakere:

Part 1: Finnmarkseiendommen (FeFo): Einar Asbjørnsen, Steinar Christensen

Part 2: Bivdu (repr. rettighetshaverne i sjølaksefiske): Inge A. Eriksen, Trond Einar Karlsen,

Part 3: Sør-Varanger sjølaksefiskerlag (repr. rettighetshaverne i sjølaksefiske) Frank Emil Trasti

Part 4: Finnmark sjølaksefiskerforening (repr. rettighetshaverne i sjølaksefiske) Lena Olsen, Roald Nilsen

Part 5: Sametinget v. Vegar Jakobsen Bæhr (rådgiver), Tor Mikalsen (rådgiver)

Part 6: Miljødirektoratet v. Helge Axel Dyrendal (fagdirektør)

Partene viste til tidligere oversendte krav og forslag til reguleringer i sjølaksefisket for 2025.

Partene 2, 3, 4 og 5 viser også til vedlegg 1 som viser oppsett over avbøtende tiltak («mølleposeordning») som benyttes ved regulering av rettighetshavere i sjølaksefiske ved bestandsoppbygging av laks.

Bakgrunn

31. januar 2025 ble forslag til nye bestemmelser om fiske etter anadrome laksefisk sendt på høring. Forut for høringen hadde det blitt konsultert med sjølaksefiskerorganisasjonene i Finnmark og Finnmarkseiendommen (27. og 29. januar) uten at partene lyktes i å komme til enighet om et omforent forslag til bestemmelser om fisket.

Sametinget, som deltok som observatør ved disse konsultasjonene, hadde i forkant varslet at det ville vurdere å gjennomføre egne konsultasjoner med Miljødirektoratet om forslag til reguleringsforskriftsendringer dersom det ikke ble oppnådd enighet i konsultasjonene med direkte berørte samiske interesser. En slik anmodning seinere trukket med utgangspunkt i tilbakemeldinger til Sametinget fra sjølaksefiskerne, samt at Miljødirektoratet mente at utfordringene Sametinget tok opp i sin anmodning var så omfattende at de kan gi grunnlag for en egen utredning på et senere tidspunkt. Sametinget aksepterte en løsning der forslaget til regulering av sjølaksefisket i Finnmark i 2025 ble sendt på høring sammen med et forslag til reguleringer utarbeidet av organisasjonene til sjølaksefiskerne i Finnmark. Miljødirektoratet sendte deretter på høring et forslag til bestemmelser som ville innebære at det ikke ble åpnet for fiske etter anadrome laksefisk i sjøen i Finnmark fra 2025.

Etter avsluttet høringsfrist ble det avholdt et nytt møte mellom de samme partene for å vurdere om det hadde framkommet noe i høringen som kunne gi selvstendig grunnlag for nye konsultasjoner, uten at slike ble identifisert. Som følge av direktoratets mandat for reguleringene, gitt i naturmangfoldloven § 16 og KLDs brev til direktoratet datert 17. september 2017 og 18. september 2024 ble partene enige om å avslutte konsultasjonene. Sametinget og

sjølaksefiskerinteressene ville deretter forsøke å ta fiskebestemmelser og kompenserende tiltak opp i konsultasjon med Klima- og miljødepartementet.

Sametinget ba Klima- og miljødepartementet om å sette i gang en samlet konsultasjonsprosess om regulering av laksefisket i samiske områder mellom departement, Sameting og berørte samiske interesser. Sjølaksefiskerinteressene henvendte seg også til Klima- og miljødepartementet med forespørsel om konsultasjoner, og FeFo meldte sin interesse for å bli inkludert i de videre prosessene. I svar fra Klima- og miljødepartementet, datert 8. april 2025, vises det til at Miljødirektoratet har fått delegert myndighet til å fatte endelig vedtak i saken, jf. lakse- og innlandsfiskloven § 33. Departementet viser til sitt oppdrag, datert 18. september 2024 at det i *"lys av det svake lakseinnsiget i 2024 og den negative utviklingen til mange av laksebestandene i Finnmark, er det nødvendig å vurdere alle tiltak som kan reduser risikoen for overbeskatning av sårbare laksebestander*. Departementet ber derfor direktoratet om *"å innhente oppdaterte beskatningsråd for sjølaksefisket i Finnmark og, med utgangspunkt i den oppdaterte kunnskapen, fastsette nødvendige reguleringer før neste fiskesesong. Prosessen skal gjøres i samråd med Sametinget og andre berørte samiske interesser"*. Departementet viser deretter til at det er opp til direktoratet å avslutte konsultasjonsprosessen og treffe endelig vedtak om fiskebestemmelsene.

Sametinget og Bivdu, på vegne av de tre sjølaksefiskerorganisasjonene, henvendte seg deretter til Miljødirektoratet og ba om at konsultasjonen ble gjenåpnet.

Avsluttende konsultasjon ble holdt den 25. april.

Sametinget og sjølaksfiskerorganisasjonene innledet med å be om at konsultasjonene i etterkant av høringsrunden gjennomføres i god tro og med mål om å oppnå enighet. De viste til at konsultasjonsprosessen i den avsluttende fasen ble langt fra ideell, da KLD avviste anmodningen om involvering i konsultasjoner om endringer i reguleringer av fiske etter anadrom fisk i sjø gjeldende fra og med 2025. Sametinget og sjølaksfiskerorganisasjonene hadde etter beste evne forsøkt å tilpasse seg trange tidsrammer for den avsluttende fasen og var innstilt på å være fleksible, men minnet om at de i henhold til samelovens bestemmelser har rett til å fortsette konsultasjonene så lenge de anser at det er mulig å komme fram til enighet. De beklaget også at myndighetene ensidig valgte å vedta ny forskrift for laksefiske i elv før påske fordi de mente at dette var til hinder for å kunne vurdere alle tiltak for å bedre situasjon for villaksen gjennom helhetlige tiltak i både elv og sjø.

Miljødirektoratet orienterte innledningsvis kort om direktoratets mandat for reguleringene, gitt i naturmangfoldloven § 16 og i KLDs brev til direktoratet datert den 17. desember 2019 og den 18. september 2024.

Sametinget, Bivdu, Finnmark Sjølaksefiskeforening og Sør-Varanger Sjølaksefiskarlag viste til sitt felles interessenotat (i ni punkter – gjengitt under) til avsluttende konsultasjoner med Miljødirektoratet om sjølaksefiskereguleringene.

Interessenotatets ni punkter

1. Forvaltning med føre-var-prinsippet

Vi støtter en føre-var-tilnærming til forvaltning av atlantisk laks, og er bekymret over den negative bestandsutviklingen. Samtidig understreker vi viktigheten av en balansert forvaltning som også ivaretar sjøsamiske interesser.

2. Vern av samisk kultur, identitet og økonomi

Sjølaksefiske er viktig for å bevare og videreføre samisk språk, identitet og kulturelle praksiser. Betydningen av sjølaksefiske i sjøsamiske områder er godt dokumentert, og en ytterligere innskrenking av fisket uten grundig utredning av alternative tiltak utgjør et brudd med statens folkerettslige forpliktelser overfor samene som urfolk (jamfør ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, samt artikkel 27 i Den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter). Vi mener at allerede innførte og foreslåtte restriksjoner utløser en klar forpliktelse for staten til å iverksette kompenserende tiltak både innen kultur og økonomi for rettighetshaverne.

3. Mangelfull effekt av tidligere reguleringer

Sjølaksefiske har blitt kontinuerlig redusert over fire tiår, uten dokumentert positiv effekt på laksebestanden. Nedstengingen av sjøfiske har også sammenfalt med store innsig av stillehavslaks, noe som kan ha forsterket negative konsekvenser for villaksen.

4. Kritikk av ulik behandling av sjø- og elvefiske

Det fremstår inkonsekvent at ny forskrift for elvefiske vedtas før sjøfiskereguleringen er avklart. Vi reagerer sterkt på at elvefiske fortsatt tillates i betydelig omfang, inkludert rekreasjons- og turistfiske, mens sjøfiske strammes kraftig inn. Vi krever en likebehandling av rettighetshavere i sjø- og elvefiske, og foreslår at alle elver i områder hvor sjøfiske allerede er stengt, også bør stenges for laksefiske.

5. Prioritering av rettighetshavere og lokalbefolkningens rettigheter

Forvaltningen bør prioritere lokale og tradisjonelle rettighetshavere fremfor kommersiell rekreasjonsfiske og turisme. Dagens praksis der turister og kommersielle interesser har forrang over lokalbefolkningens alders tids- og sedvanebaserte rettigheter er uakseptabel.

6. Uttak av stillehavslaks

Vi støtter Regelrådets kritikk av manglende vurdering av alternativer til full nedstenging av sjølaksefiske, særlig med tanke på betydningen av uttak av stillehavslaks som matressurs. Vi ønsker tydelige tiltak som muliggjør uttak av stillehavslaks i sjøområdene. Uten sjølaksefiske har vi ingen tiltak for uttak av stillehavslaks i sjø i de samiske områdene i kommende sesong, noe som vil være svært uheldig for villaksen.

7. Kompenserende tiltak - kulturelt og økonomisk

Ved en eventuell videreføring av restriksjoner eller nedstengning av sjøfiske, krever vi konkrete kompenserende tiltak for å sikre videreføringen av samisk laksefiskeskultur og økonomisk kompensasjon for tapte inntekter som følge av restriksjonene. Det er kun

gjennom praktisk utøvelse av sjølaksefiske at vi kan sikre tilstrekkelig overføring av kompetanse- og kultur til nye generasjoner.

8. Fleksibel fisketid

Vi foreslår en fisketid på 28 døgn for sjølaksefiske, der fiskerne individuelt kan velge hvilke 28 døgn man ønsker å fiske, der dato for start og stopp er gitt i forskriften for 2024. Dette legger også bedre rette til kombinasjonsnæring der man slik kan tilpasse fisket bedre totalt sett, samtidig som bifangst av stillehavslaks videreføres også i 2025 gjennom vår mangeårige lokale kunnskap

9. Naturmangfoldloven og lakse- og innlandsfiskloven

Vi mener dagens reguleringsforslag er i strid med naturmangfoldlovens §8 om å legge vekt på samisk tradisjonskunnskap og §14 om hensyn til samisk kultur og interesser. Vi krever at disse lovpålagte hensynene tydelig vektlegges i kommende reguleringer

Til punkt 5.

Miljødirektoratet opplyste at fordeling og prioritering av tilgang til fiske i elv (og sjø) er å anse som en sak mellom grunneier/rettighetshaver og bruker. Miljødirektoratet regulerer fisket som sådan så kan grunneier/rettighetshaver fordele ressursen i overensstemmelse med de rettigheter og plikter den enkelte bruker har.

Til punkt 6.

Partene 2,3,4 og 5 mener at bifangst av stillehavslaks er nødvendig all den tid det ennå ikke er utviklet andre gode fangstredskaper i sjø og at man ikke kan si nei til bifangst av pukkellaks i størrelsesorden flere hundre tusen individer for den atlantiske laksens skyld. Partene foreslo at elvefisket kan stenges i de periodene laksefisket i sjøen er tillatt dersom fisketrykket blir for høyt. De beklaget at myndighetene ensidig valgte å vedta ny forskrift for laksefiske i elv før påske og mente at dette var til hinder for å kunne vurdere alle tiltak for å bedre situasjon for villaksen gjennom helhetlige tiltak i både elv og sjø. Bivdu ønsket at Miljødirektoratet på nytt skulle vurdere om skaden av å la all stillehavslaks vandre fritt opp i Tanavassdaget er mye større enn om en hadde et sjølaksefiske der en fisket opp store deler av stillehavslaksen som nå svømmer opp i Tanavassdraget og forårsaker store skade på alle lokale anadrom laksefisk i elva samt miljødeleggelse som følger av at fisken dør og råtner i elva

Direktoratet viste til at det pr. nå ikke finnes redskaper som muliggjør et selektivt fiske etter pukkellaks, og at det derfor ikke er mulig å imøtekomme interessenotat på dette punktet. Videre at det er den sørgelige tilstanden til laksebestandene i Tana som definerer hvilket fiske som kan tillates i sjøen Finnmark. I Tanavassdraget har fisket vært stengt fra og med 2021.

Konklusjon: Partene lykkes ikke i å komme til enighet.

Til punkt 7

Partene (2, 3, 4, 5) anførte at det hadde vært svært dårlig tid til saksforberedelser i denne saken, og at de ville litt senere legge frem et forslag til avbøtende økonomiske tiltak, da sjølaksefiskerne (rettighetshaverne) i store deler av Finnmark ikke har fått fiske etter laks i fire år og tapt store penger på dette. Som grunnlag for videre arbeid la Bivdu fram egne beregninger av nødvendige økonomiske avbøtende tiltak til påløpte kostnader og tapte inntekter som følge av fiskereguleringene (vedlegg 1). Dette er utgifter til vedlikehold av fortøyninger som står i havet, redskaper som forvitres, nyinvesteringer, forsikringer med mer. Partene viste til at dersom det også blir forbudt å fiske laks i sjøen i 2025 blir det femte året på rad at inntektene fra sjølaksefiske faller bort i de delene av fylket som ikke ble åpnet for fiske fra og med 2021. Partene var ikke uenig i at fiske må reguleres når det er behov, men mente at reguleringene har en kostnad som staten nå må ta ansvaret for å dekke. For hvis en ikke får til en økonomisk løsning, med tilbakevirkende kraft til 2020 (det siste året med lovlig fangst av laks i store deler av Finnmark), så vil de fleste av sjølaksefiskerne bli borte. Når laksebestandene er bygget opp igjen, og sjølaksefisket skal ta til igjen, vil det ikke være noen fiskere igjen til å starte et slikt fiske.

Direktoratet viste til KLDs brev til Sametinget, der det framgår at departementet skal ta initiativ til et møte mellom Sametinget og KLD for å diskutere handlingsrommet i dagens lovverk, herunder ulike tilnærminger til reguleringen av laksefisket i samiske områder, blant annet basert på tidligere utredninger med samme tematikk. Departementet har foreslått at man på dette møtet også kan diskutere mulighetene for en felles plan for bevaring av samisk kulturutøvelse, og at møtet også diskuterer hvordan rettighetshavere og berørte samiske interesser kan involveres i arbeidet. Direktoratet mener dette langt på vei er sammenfallende med innholdet i interessenotatets punkt sju, og at det derfor vil bli arbeidet videre med denne delen av interessenotatet.

Konklusjon: Det var enighet om å arbeide videre med problemstillingen på en måte som også inkluderer og involverer de berørte samiske interesser, herunder rettighetshaverne. Sametinget arbeider videre med denne saken etter avtale med Klima- og miljødepartementet, jf. også interessenotatets punkt 2.

Til punkt 8

Direktoratet har forståelse for ønsket om fleksibel fisketid som skissert i punkt åtte. Imidlertid vil en fisketid som anført ikke ivareta tanabestandenenes behov for beskyttelse. Direktoratet kunne imidlertid innrømme fisketid i region Fjordene i Vest-Finnmark og i region Porsanger fra henholdsvis 10. juli og 15. juli, med ukentlig fisketid mandag kl. 18. til fredag kl. 18. Fisket varer til 4. august. Organisasjonene motsatte seg ikke dette. De presiserte imidlertid at hverken fisketiden eller geografisk arrondering av områdene som åpnes for fiske er tilstrekkelig.

Finnmarkseiendommen viste til at fisketiden lå nært oppunder det innspillet FeFo hadde kommet med i høringen. De kunne derfor stille seg bak en slik fisketid.

Konklusjon: Partene lykkes ikke i å komme til enighet om fisketidene. Sjølaksefiskernes organisasjoner er skeptiske til det faglige grunnlaget for reguleringene. De fastholder at det er rom for et betydelig mer omfattende fiske og mener at reguleringene er i strid med

naturmangfoldlovens §§ 8 og 14 (vektlegging av samisk tradisjonskunnskap og hensyn til samisk kultur og interesser) jf. SP 27 og ILO-konvensjonen 169.

Partene konkluderte med at man ikke hadde lyktes i å komme til enighet om reguleringene av fisket etter anadrome laksefisk i sjøen i Finnmark. Sametinget anførte til protokollen at samiske fiskerettigheter ikke begrenser seg bare til Finnmark. Organisasjonene sluttet seg til dette.

Avslutningsvis takket deltakerne for konsultasjonene. Alle pprtene var enige om at de hadde foregått i en god tone.

Einar Asbjørnsen (Fefo)

Inge Arne Eriksen, Bivdu

Frank Emil Trasti (Sør-Varanger Sjølaksefiskerlag)

Vegar Jakobsen Bæhr (Sametinget)

Lena Olsen (Finnmark Sjølaksfiskerforening)

Helge Axel Dyrendal
(Miljødirektoratet)

Vedlegg 1. Bivdus beregninger av nødvendige økonomiske avbøtende tiltak til påløpte kostnader og tapte inntekter som følge av fiskereguleringen.

Tabell 1 Avbøtende økonomiske tiltak ovenfor rettighetshavere i sjølaksefiske ved reguleringer fom. 2021					
Oppgaver	Kolartctic - område	VRLs anslåtte innblanding av tanalaks i fangstene	årlig kostnader	antall år 2021-2025	Sum 2021-2025
Fortøyninger, slitasje			kr 12 000	5	kr 60 000
Redskaper (avskrivning 7 år)			kr 8 000	5	kr 40 000
Båt (avskrivning 10 år)			kr 14 000	5	kr 70 000
Motor (avskrivning 7 år)			kr 8 000	5	kr 40 000
Forsikring			kr 9 000	5	kr 45 000
Prisstigning			kr 7 000	5	kr 35 000
Årlig tap av inntekter i pga. regulering			kr 140 000	5	kr 700 000
Sum utgifter og tap av inntekter fra sjølaksefisket			kr 198 000	5	kr 990 000
Kolartctic - Minus bortfall av inntekt fra fiske på tanalaks	Ytre Tanafjorden	7	kr 9 800	5	kr 49 000
Avbøtende økonomisk tiltak for de som fisker i ytre Tanafjorden i perioden 2021-2025:					kr 941 000